

ՊԵՏՐՈՍ ՏԱ. ԳՈՐԴՈՆԱ

որ և Պերեդոյիմի.

Երիտասարդները, որոնք փոքր արգելքներէն անգամ չուտ մը կը լքանին, ու շողորութեամբ կարդալով յետագայ հատուածը, կը համոզուին որ միայն խրախուսանաց միջոցով չէ որ գիտնական կ'ըլլան մարդիկ. և անոնք որ համբաւ մը հանած են՝ շատ անգամ այնպիսիները չեն, որ իրենց դաստիարակութեան միջոց ունեցեր են, այլ աւելի անոնք՝ որոնք փոյթ և յարատեւութիւն ունեցեր են իրենց ուսմանցը մէջ:

Պետրոս տա Գորդոնա, իտալիոյ համանուն քաղաքի մը մէջ ծնած, նկարչութեան մեծ յաջողութիւն ունէր, բայց կարծես թէ բախտը զինքը դատապարտած էր աննշան մարդ մը ըլլալու. սակայն երկայն ատեն ինքը բախտին գէմ կուռեցաւ, առանց գիտնալու ինչ որ պիտոր ըլլար: Ֆիորենցա քաղաքը գնաց, որ գեղեցիկ արհեստից ապաւէնն էր այն ատեն. տասուերկու տարեկան հազիւ կար, ձեռքը արհեստ մը չուներ, բոլոր ակնկալութիւնը մութացկանութեան վրայ դրած էր. իր այս դժբախտ վիճակովն հանդերձ չքաւ, և վերջապէս որոշեց նկարիչ ըլլալու:

Բոլոր Ֆիորենցայ ճոխ գաւառին մէջ իրեն պէս խեղճ տղայ մը չէր տեսնուեր:

Գորդոնայէն այս քաղաքս եկած էր որպէս զի Սագգէդդի ծիրանաւորի խոհակերոցին սպասաւոր ըլլայ, ուստի գնաց փնտռելու այն տունը: Հոն իր մէկ պզտիկ հայրենակիցը զինքը շատ սիրով քովը ընդունեցաւ, և իր կերակրին բաժինէն անոր ալ մասն հանեց, և զինքը խրախուսեց. իր խցին կէսն ալ իրեն շնորհեց. խոստացաւ ալ, որ զինքը հանգիստ իր քովը պահէ, և թէ խոհակերոցին աւելցածներովը կրնան հոն միատեղ ապրիլ: Ասով իր կենացը առաջի հարկաւոր բանին ապահովեալով՝ սիրտը հանգստացաւ, և սաստիկ եռանդեամբ զինքը նկարչութեան տուաւ:

ուր ցուցած յառաջադիմութիւնը իր զրկմանցը բաւական հատուցումն էր. յերաւի այս խեղճ տղան հրաշալիք մ'էր. ամեն բանէ զուրկ, և ոչ իրեն առաջնորդող մը ունէր. բայց ինքը առանց թուլնալու շարունակ կ'աշխատէր, և օրուան մէջ հազիւ քանի մը վայրկեան հանգիստ կ'առնէր. միտքը ուժով էր ինչպէս նաև իրեն բնիկ հանճարը: Իր երիտասարդ բարեկամը ազնուակաւութիւնը ամենևին ձեռքէ չթողուց. ինչ որ ձեռքը լայնար, Պետրոսին ալ մաս կը հանէր, և ասիկայ ալ իր ամեն նկարները խնամքով անոր կը տանէր՝ քիչ ատենէն իրենց խցին պատերը նկարներով ծածկուեցան:

Շատ անգամ պաշար կ'առնէր և կ'երթար հեռու տեղուանք աշխատելու, և թէ որ գիշերը վրայ հասնէր՝ տեղ մը կը քնանար, և կը սպասէր երկրորդ օրուան դարձեալ աշխատութիւնը առաջ տանելու համար:

Անգամ մը իրեն տունը չգտնուած ժամանակ, բարեբախտաբար իր նկարներէն խել մը Սագգէդդի ծիրանաւորին ձեռքը ինկան: Անոնց յարգը լաւ ճանչնալով ծիրանաւորը՝ հարցուց թէ ո՞վ նկարած էր զանոնք. և շատ զարմացաւ երբոր իմացաւ որ աղքատ տղու մը գործ էր, զոր իր խոհակերոցին սպասաւորներէն մէկը երկու տարիէ 'ի վեր իր քովը կը պահէր: Ուզեց մէկէն 'ի մէկ տեսնալ այս կարգէ դուրս տղան. ամեն կողմ փնտռել տուաւ. տասնհինգ օր կար որ պալատը չէր երևցած. վերջապէս իմացուեցաւ որ վանք մ'է եղեր, ուր մարդասէր կրօնաւորները Ռափայելի մէկ պատկերին օրինակը գծագրելուն զմայլած՝ զինքը ընդունելէն զատ՝ իրեն խցիկ մը և սեղանի վրայ տեղ մը տուած էին: Պետրոս բերուեցաւ ծիրանաւորին քով, որ յարգանք ընդունեցաւ և իրեն թոշակ ալ կապեց, և զինքը Հովմայ երեւելի նկարչաց վարժարանը դրաւ:

Ասիկայ այնպէս աղէկ սիրտ ունէր, որ չէր կրնար մոռնալ իր այն բարեկամը՝ որ իրեն այնչափ օգներ էր աղքատութեա-

նը միոյ, երբոր քաջ նկարիչ մ'եղաւ
և բախտը շինեց. շատ տեսակ բարեք-
ներ ըրաւ այն մարդուն՝ որ իրեն այս
բախտի հասնելուն պատճառ եղած էր:

Մորուքի վրայ գիտելիք.

Մորուք կ'ըսուի մարդու գունչին
ու երեսին վրայ բուսած մազերը: Այլ
և այլ ազգաց մէջ զանազան սովորու-
թիւններ եղած են մորուքի կողմանէ:
Թաթարները բարեպաշտութիւն կը սե-
պէին մորուք ձգելը, անանկ որ Պար-
սից դէմ մեծ պատերազմ ըրած են և
տենոր՝ զանոնք անկրօն սեպելով իրենց
պէս մորուք չի ձգելնուն համար:

Յոյները միշտ մորուքուոր եղած են
ինչուան Աղեքսանդրի ատենը, անանկ
որ՝ առջի մորուքը սափրօղին անունը
կորսի մնաց, այսինքն գերծեալ կամ
Անմորուս, ինչպէս միտալներու վրայ
կոխած կայ: Պլուտարքոս կը պատմէ որ
Աղեքսանդր հրամայ մակեդոնացոց մի-
րութիւն սափրել, վախճալով չըլլայ թէ
թշնամիները զանոնք մորուքներէն
բռնեն: Աս հրամանին պատճառը ինչ
որ է՝ թող ըլլայ, բայց աս ստոյգ է որ
իրեն հօրը փրկապոսի, ու Ամինտաս
ու Արքելայոս իր նախորդներուն դրա-
մները մորուքուոր են:

Պլինիոս հռոմայեցոց համար կ'ըսէ
որ 454 Հռոմայու թուականին սկսան
մորուքին սափրել, ու ան ատենը Պո-
ղոս Տիկինիոս խել մը սափրիչ հետը
բերաւ Սիկիլիայէն ի Հռոմ: Աս ալ
կ'եւելցընէ որ Սիկիլիոն փրիկեցին առ-
ջինը եղաւ, որ ամեն օր մորուք սափրե-
լու սովորութիւնը խոթեց: Առջի ան-
գամ մորուքին սափրելու օրը՝ այցե-
լութեան կու գային ազգականներին
ու բարեկամին: Տասնորորս առջի ինք-
նակալները ինչուան Աղրիանոս անմո-
րուս էին. Աղրիանոս սկսաւ մորուքը
ձգել երեսին վրայի սպիւքները ծածկե-
լու համար, ինչպէս Պլուտարքոս կը
պատմէ:

Ատենոր ազնուականներն ու մեծերը

զաւկրներնուն մորուքը առջի անգամ
իրենց վիճակին համեմատ անձանց
սափրել կու տային, ու սափրօղները ա-
նոնց կնքահայրը կ'ըսուէին: Ետքը ու-
րիշի մորուքին դպչօղն ալ կնքահայր
կը սեպուէր. ուստի Սլարիկոսի ու Կլո-
դովիոսի մէջ եղած դաշնադրութեանը
մէկ պայմանն ալ աս էր որ՝ Սլարիկոս
Կլոդովիոսին մորուքը բռնէ, ու անոր
կնքահայր ըլլայ:

Եկեղեցականաց մորուքին վրայ ալ
ատեն ատեն այլ և այլ սովորութիւն-
ներ եղան: Երբոր արևմտեան գղերին
մէջ ամեն օր մորուքին քերթելու զեղ-
ծումը մտաւ, մեծաւորները հրաման
հանեցին որ ամենքը մորուք ձգեն. բայց
երբոր մորուքներնուն չափազանց խը-
նամբ ընօղներ ալ սկսան ըլլալ, նորէն
հրաման եղաւ ամենքն ալ մորուքին
սափրելու: Բայց արևելեան գղերը պա-
հեց միշտ մորուք ձգելու սովորութիւ-
նը. ու ինչուան հիմայ ալ եկեղեցա-
կան մը առանց մորուքի իրենց աչքին
աղէկ չերևար: Քահանայի մը մորուքը
վար առնել ամենէն ծանր պատիժնե-
րուն մէկն է արևելք:

Քանի մը ազգաց մէջ մորուք ձգելը
սուգի նշան էր, ուրիշ տեղեր ալ սգա-
ւորները մորուքին կը սափրէին: Սի-
նէացիք երկան մորուքը կը սիրեն, բայց
ընտելիւնը գիրենք կարճ մորուքը ըրած
է. այսու ամենայնիւ մորուքներնուն
շատ հոգ ու խնամ կ'ընեն: Ռուսները
ինչուան ասկէց առջի դարը միշտ մո-
րուքուոր եղած են. անցած դարուն մէջ
կայսրը հրամայեց որ ամենքին մորուք-
նին սափրեն, ու շատերը չիհնազան-
դելնուն համար՝ խել մը սափրիչ խըր-
կեց, բռնի սափրել տուաւ մորուքին:
Ռակերբեան Պարսից թագաւորներուն
համար կ'ըսէ որ մորուքին ոսկի թե-
լերով կը հիւսէին: Գաղղիոյ թագաւոր
ներէն ոմանք ալ մորուքին կը ժող-
վէին ու ոսկիով կը կապէին. ետքը ա-
նոնք ալ վերուցին մորուքը, ինչպէս բո-
լոր Եւրոպացիք ալ. անանկ որ՝ ասկէց
երսուն քառսուն տարի առաջ Եւրո-
պայի մէջ, Հրեաներէն ի զատ, գաբու-